

Kapcsolódó tevékenység

A helyi esélyegyenlőségi terv felülvizsgálata

(Célfeladat keretében elkészült tanulmány)

Szolnok Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programjának felülvizsgálatáról

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) alapján valamennyi település a külön jogszabályban meghatározottak szerint a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek integrációjának elősegítése érdekében Helyi Esélyegyenlőségi Programot (továbbiakban:HEP) készít.

Az Ebktv. 31. § (1) bekezdése alapján „A község, a város és a főváros kerületeinek önkormányzata (a továbbiakban: települési önkormányzat) ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el”.

Szolnok Megyei Jogú Város a fentiek alapján a 2013. június 27-ülésén fogadta, el a 177/2013. (VI.27.) számú határozatával.

Szolnok Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII.27) Korm. rendelt 4.-5. §-ban foglalt tartalommal és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI. rendelet alapján készült el és került elfogadása.

Az Ebktv. 31. § (4) bekezdése előírja, hogy „A helyi esélyegyenlőségi program időarányos megvalósulását, illetve a helyzetelemzésben szereplő célcsoportokra vonatkozó helyzet esetleges megváltozását kétévente át kell tekinteni, az áttekintés alapján, szükség esetén a helyi esélyegyenlőségi programot felül kell vizsgálni, illetve a helyzetelemzést és az intézkedési tervet az új helyzetnek megfelelően kell módosítani”

A helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII.27) Korm. rendelt 6. § (2) bekezdése előírja, hogy „a felülvizsgálatnak ki kell terjednie:

- a) arra, hogy a helyzetelemzés továbbra is helytálló-e,
- b) a lejárt határidejű intézkedések teljesülésére és eredményeinek felmérésére.

(3) Ha a felülvizsgálat alapján szükséges, a települési önkormányzat

- a) módosítja a helyi esélyegyenlőségi programot, vagy
- b) új helyi esélyegyenlőségi programot fogad el.”

Szolnok Megyei Jogú Város ezen előírások figyelembe vételével kezdte meg az elfogadott HEP felülvizsgálatát.

A HEP felülvizsgálata folyamatosan történik, jelenleg a célcsoportokhoz bevont szakértők összegző javaslatainak esélyegyenlőségi programba történő bedolgozása van folyamatban.

A felülvizsgálat és aktualizálás keretében a munkaszervezet a hatályos HEP módosítását és aktualizálását, illetve pontosítását az alábbi területeken és tartalommal tartja szükségesnek:

I. Bevezető

I/1. Demográfiai mutatók:

A HEP elkészítése során már részben felhasználásra került a 2011. évi népszámlás adatai.

Az adatok elemzése és az elmúlt időszakban végzett célvizsgálatok, illetve egy-egy téma, terület speciális kutatásainak eredményeként a városban jelentkező demográfiai mutatók elemzése és a HEP-be történő beépítése szükséges.

A városban az idősök aránya tovább növekedett, mely mint a HEP-ben is szereplő, esélyegyenlőségi szempontból hátrányos helyzetű célcsoport tovább intézkedések megtételét teszi szükségessé, a növekedés mértékének vizsgálata beépítésre kerül a felülvizsgálati anyagban.

Fontos demográfiai mutató a születésszám alakulása és a vándorlási mutatók, melyek pontosítását el kívánjuk végezni a felülvizsgálat során.

II. A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése

1. Jogszabályi háttér

1.1 A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

A HEP megalkotását meghatározó jogszabályi környezetet az alábbi EU és nemzeti stratégiák határozzák meg. Ezen programokról nemcsak azért fontos szót ejteni, mert a vonatkozó jogrend részét képezik, hanem mert a HEP-nek illeszkedni kell e stratégiákhoz is.

Ezen programok, stratégiák csak részben szerepelnek a jelenlegi hatályos HEP-ben, ezért szükséges az alábbiakkal kiegészíteni:

Az EU 2020 stratégia

Az Európa 2020 az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája, a 2000-ben megkezdett Lisszaboni Stratégia folytatása, annak tapasztalatait beépítő új, közösségi gazdaságpolitikai célrendszer és ahhoz tartozó intézkedésterv. Célja nem csupán a válság leküzdése, a stratégia az uniós növekedési modell hiányosságait hivatott megszüntetni, és az intelligensebb, fenntarthatóbb és befogadóbb növekedés feltételeit kívánja megteremteni. Az esélyegyenlőség szempontjából releváns célkitűzések, melyeket 2020-ra az EU egészének teljesítenie kell, két területen is megjelenik.

- Az oktatásban a lemorzsolódási arányt 10% alá kell csökkenteni.
- A szegénység/társadalmi kirekesztés ellen ható intézkedések sora pedig azt célozza, hogy legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent

Nemzeti Reform Program

Az Európa 2020 stratégia megvalósításának legfontosabb eszközét tagállami szinten a nemzeti reformprogramok jelentik, melyeket a tagállamoknak minden év áprilisában, a stabilitási/konvergencia programokkal együtt kell elkészíteniük. A nemzeti reformprogramok rögzítik az uniós kiemelt célok alapján megfogalmazott nemzeti célokat, továbbá ismertetik, hogyan kívánják a kormányok a célokat teljesíteni, illetve a növekedést hátráltató akadályokat leküzdeni. A dokumentumok azt is meghatározzák, hogy kik, mikor, milyen intézkedéseket hoznak majd, s hogy ennek milyen költségvetési vonzatai lesznek.

A Nemzeti Reform Program az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzete javításának szempontjából közvetlen jelentőséggel bíró célkitűzéseket és intézkedéseket tett.

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS) az Európai Bizottság által 2011-ben jóváhagyott „A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című dokumentumban foglaltakhoz illeszkedik.

Az NFST-t 2014. szeptemberében „Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. Tartósan rászoruló - szegény családban élő gyermeke - romák” címen az EMMI frissített változatban adta ki.

Az NTFS a szegénység elleni fellépés érdekében megfogalmazott felzárkózáspolitikát helyezi középpontba, emellett hangsúlyos célja a roma közösségek kirekesztése ellen ható folyamatok megelőzése, felszámolása. A stratégia célja, hogy a szegénység szempontjából meghatározó problématerületek – gyermekszegénység, romák helyzete, hátrányos helyzetű térségek hosszú távú elképzeléseinek integrálását, kiegészítését, egységes célrendszerben történő kezelését kívánja előmozdítani, figyelemmel, a többi, a társadalmi felzárkózás szempontjából releváns stratégiára, így a gazdaságfejlesztéssel és foglalkoztatáspolitikára, a vidékfejlesztésre, az egészségügyi, szociálpolitikai, közigazgatási elképzelésekre.

„Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia

A Legyen Jobb a Gyerekeknek Nemzeti Stratégia szükségességét elsősorban az indokolta, hogy csökkentse a gyermekek és családjaik nélkülözését, javítsa a gyermekek fejlődési esélyeit. A törvény minden gyerekre kiterjed, de értelemszerűen azoknak a gyerekeknek kell prioritást kapniuk, akiknek érdekei a legjobban sérülnek, akiknél a nélkülözések a legjobban korlátozzák fejlődésüket. A Nemzeti Stratégia másik fontos indoka a szegénységi ciklus megszakításának szükségessége, a gyermekek és a társadalom közös távlati érdeke.

Roma Integráció Évtizede Program

Az Országgyűlés 2007. június 25. - én fogadta el a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervről szóló 68/2007. (VI. 28.) OGY határozatot, amely a Kormány feladatául tűzi, hogy a Stratégiai Terv végrehajtására készítsen rövid távú, kétéves időszakokra szóló intézkedési terveket. A Stratégiai Terv négy prioritási területen (oktatás, foglalkoztatás, lakhatás és egészségügy), az egyenlő bánásmód érvényesítésével kapcsolatban, továbbá a kultúra, a média és a sport területén határoz meg átfogó célokat,

a célokhoz kapcsolódó konkrét feladatokat, az ezekhez rendelt mutatókat, továbbá a feladatok eléréséhez szükséges intézkedéseket.

A nemek közötti esélyegyenlőség megteremtését a négy prioritási területen megfogalmazottakhoz kapcsolódó feladatokon és intézkedéseken keresztül kívánja megvalósítani.

Nemzeti Ifjúsági Stratégia

Az Országgyűlés 2009-ben fogadta a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról készült dokumentumot (88/2009. (X. 29.) OGY határozat). A Stratégia az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos állami felelősség összefoglalása a 2009-2024 időszakra vonatkozóan. Részletezi az ifjúságpolitika hosszú távú társadalmi céljait, megvalósításukhoz az egyes területeken a horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó részcélokat határoz meg. A Stratégia megvalósítása kétéves cselekvési tervek mentén történik, a 2012-2013. évi cselekvési tervről az 1590/2012. (XII. 27.) Korm. határozat rendelkezik.

Európai Fogyatékosügyi Stratégia

Az EU tíz évre szóló stratégiát dolgozott ki abból a célból, hogy a fogyatékkal élők Unió-szerte minden területen könnyebben vehessenek részt az európai társadalmak életében. Az európai fogyatékosügyi stratégia arra irányul, hogy fogyatékos emberek érvényt tudjanak szerezni az őket uniós polgárként megillető jogoknak, és könnyebbé váljon számukra a mindennapi élet. A végrehajtás során az EU finanszírozást biztosít majd az említett célokra, bővíti a lakosság témával kapcsolatos ismereteit, és arra ösztönzi a tagállamok kormányait, dolgozzanak közös erővel a társadalmi befogadást hátráltató akadályok elhárításán.

A Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia – Irányok és célok 2010-2021

A Stratégia 6 prioritást határoz meg olyan területeken, ahol a nők és férfiak társadalmi egyenlőségének eléréséhez határozott kormányzati lépések megtétele szükséges:

1. A nők és férfiak egyenlő mértékű gazdasági függetlenségének megteremtése, a fizetési és foglalkoztatási aránytalanságok felszámolása, a nők és a szegénység, a nők és az egészség szempontjainak figyelembevétele.
2. A szakmai, a magán- és a családi élet fokozottabb összehangolásának támogatása: A család értéket képvisel, amennyiben a bennük élő egyének testi, lelki és szellemi épségét nem veszélyezteti senki a családon belül. Mindkét nemnek joga van ahhoz, hogy osztozzon a családfenntartás örömeiben, sikerélményeiben és nehézségeiben, akár a fizetett, házon kívüli szakmai, akár a nem fizetett, házon belüli háztartási és gyermeknevelési, beteg- és idősgondozási feladatokat tekintjük annak. A társadalomnak elő kell segíteni a munka és a magánéleti kötelezettségek összehangolását családon belül, a nők és férfiak számára egyaránt.
3. A férfi-női részvétel aránytalanságának csökkentése, ennek támogatása a politikai és gazdasági döntéshozatalban, valamint a tudomány területén. A döntéshozatalra vonatkozó általános cél, hogy a stratégia által meghatározott időtartam végére, vagyis 2021-re Magyarország felzárkózzon az EU-s országok középmezőnyébe a nőknek a politikai és gazdasági döntéshozatalban, valamint a tudomány területén elfoglalt helyét illetően.

4. Az erőszak elleni hatékony fellépéshez, a megelőzéshez szükséges intézkedések megtétele. A végső cél a nők és a gyermekek elleni erőszak minden formájának felszámolása, valamint sürgős fellépés a nők és férfiak, lányok és fiúk testi és érzelmi integritáshoz való alapvető jogának megsértése ellen.

5. A nemekhez kötődő sztereotípiák visszaszorításának támogatása: Az oktatásra vonatkozó EU-s irányelvek azt hangsúlyozzák, hogy lehetőséget kell biztosítani mindenki számára a személyes fejlődésre, az új nemzetközi környezet által megkívánt legmagasabb szintű teljesítmény elérésére és a társadalmi integrációhoz szükséges forrásokhoz való hozzájutásra.

6. A nők és férfiak közötti társadalmi egyenlőség politikájának stratégiai elve, célkitűzéseinek megvalósításához elengedhetetlen változások szakmai megalapozása (képzés, intézményrendszer, nemekre érzékeny költségvetés, nemekre bontott adatgyűjtés).

A HEP részét képezi azon jogszabályok meghatározása, melyek az esélyegyenlőség szempontjából érintett célcsoportok alapvető ellátási és érdekérvényesítési jogait szabályozzák.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végeztük.

A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012 (VI.5.) EMMI rendelet alapján alkalmaztuk, különös figyelmet fordítva a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Möt.v.)

Ezen jogszabályi környezetben nem történt jelentős változás.

- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Ft.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: Nkntv.)

előírásai változtak, melyek átvezetése és pontosítása az egyes célcsoportoknál is szükségessé váltak.

1.2 Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása.

A helyi szabályozásban a jogszabályi változások, illetve közigazgatást érintő, elsősorban a közszolgáltatások biztosításának változása miatt következett be változás, mely egyrészt az egyes helyi szabályozás esetén tartalmi, de van olyan jogszabály, mely teljesen megszűnt, illetve más formában jelenik meg. A fentiek miatt a HEP ezen fejezete átdolgozásra kell, hogy kerüljön, illetve átdolgozás alatt van.

A helyi szabályozás tartalmilag jelentősen nem változott, néhány területen a prioritások változása, illetve a helyi lehetőségek változása eredményezett módosítást, ezen helyi szabályozások esetén a HEP pontosítását végezzük el.

2. Stratégiai környezet bemutatása

A jelenlegi hatályos HEP nem tartalmaz minden olyan helyi stratégiát, mely meghatározó jelentőséggel bír a célcsoportok esélyegyenlőségének javítása, tekintetében.

Ennek megfelelően fontos kiegészíteni a HEP-et az alábbi stratégiákkal, koncepciókkal:

- Gazdasági program
- Településfejlesztési stratégia
- Helyi építési szabályzat
- Ifjúsági Koncepció
- Átfogó Értékelés az Éves Gyermekvédelmi Tevékenységről –a Gyvt. 96. § (6) bekezdésében foglalt önkormányzati kötelezettségnek eleget téve, a gyámhatóságokról valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 2. számú melléklete szerinti tartalommal az Önkormányzat évente elkészíti az átfogó értékelést. Az anyag elsősorban arra szolgál, hogy az elmúlt évre visszatekintő, tájékoztató információkat tárjon a Képviselőtestület és más szervek elé, mégis tartalmaz terveket, célokat, feladatokat.
- Sportfejlesztési terv/Szolnok város Sport rendelete
- Solnok város lakáskoncepciója
- Drogellenes stratégia

A fenti pontosítások mellett szükséges a HEP-ben szereplő, de az elmúlt időszakban pontosításra, átdolgozásra került stratégiák tartalmi átvezetése is.

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata 2014-ben fogadta el az Integrált Városfejlesztési Stratégiáját, és ennek szerves részét képező Anti-szegregációs tervet. Jelenleg folyamatban van a szociális szolgáltatástervezési koncepció felülvizsgálata, melynek változásait be kívánjuk építeni a HEP rendszerébe.

2.2 A helyi esélyegyenlőségi program térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása

Szolnok Megyei Jogú Város ellátórendszerében fontos szerepet tölt be a járási szinten működő, és 18 települést tömörítő Solnoki Kistérség többcélú Társulása.

A társulás, mint önkormányzati társulás működik és alapvetően a szociális szolgáltatások biztosítása a fő profilja.

3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

Az elszegényedés trendjét vizsgálva megállapítható, hogy már a rendszerváltáshoz kapcsolódó gazdasági - társadalmi folyamatok következtében kialakult egy jelentős létszámú, szélsőségesen marginalizálódott, társadalom perifériáján tengődő, alacsony iskolázottság, a munkaerőpiacról tartósan kiszorult tömeg, amelynek immár a harmadik generációja válik úgy felnőtté, hogy újratermeli szülei alacsony iskolázottságát, s ennél fogva esélye sincs arra, hogy rendszeres munkát találjon magának. A legkeservesebb, máig megoldatlan problémát a munkaképes szegények jelentik. Fenti társadalmi, szociális problémák megoldásában a foglalkoztatáspolitikai és a szociálpolitikai eszköztára is szerephez jut.

A romák helyzetét az élet szinte minden területén fennálló diszkrimináció és társadalmi kirekesztés jellemzi. Az aktuális kormányok, valamint civil szervezetek számos intézkedést hoztak a probléma kezelésére, azok korlátozott eredményekkel jártak.

Ugyanakkor az elmúlt években - elsősorban pályázati forrásból megvalósított és kiemelten a telepszerű környezetben élőket érintő - fejlesztések hatására ezen rétegen belül átrendeződések is jelentkeztek, melyek megjelentés fontos a HEP felülvizsgálata során.

A területi és társadalmi mozgások mellett, a felülvizsgálat megállapította, hogy bizonyos területeken megindult egy marginalizálódási folyamat, melynek eredményeként a terület szegregálódhat. A folyamat hatásait szerepeltetni kívánjuk a felülvizsgált HEP-ben, és ezzel egyidejűleg a feladattervet is szükséges kiegészíteni a szükséges intézkedésekkel, annak érdekében, hogy ezen folyamatok megállíthatóvá, esetleg visszafordíthatóvá váljanak.

4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

A gyermekek jogán járó juttatások a szociális ellátórendszer átalakítása miatti módosuló önkormányzati rendeletbe is maradéktalanul beépítésre kerültek.

Fontos szerepet tölt be a folyamatosan fejlődő és immáron komplex rendszerként a várost átfogó tanoda-rendszer, mely a tehetséggondozás mellett vállalta a társadalmi hátrányokból eredő tanulási hátránykompenzációt.

A tanodák és a biztos kezdet gyermekház tevékenységének szerepeltetését fontosnak ítéljük a HEP feladatai körében.

A köznevelés 2013-tól kettévált. Az óvodai nevelésen kívül minden más köznevelési feladat állami. Így tehát az iskolákban biztosítandó egyéb szolgáltatásokra más nincs ráhatása az önkormányzatnak, de a tapasztalat az, hogy a KLIK biztosítja a jogszabályban előírt személyi feltételeket, az önkormányzati intézményekkel együttműködik.

Az óvodák kapcsán 2013. szeptember 1-jétől megváltozik a személyi követelmény-rendszer. Új munkakörök jöttek létre, a köznevelési törvény előírásaiból fakadóan. Ezek megjelenítése, illetve hatásainak bemutatása a HEP-ban fontos feladat.

5. A nők helyzete, esélyegyenlősége

Jogi alapvetések a nők esélyegyenlőségéhez:

- Az Alaptörvény XV. cikke rögzíti, hogy a nők és férfiak egyenjogúak, vagyis mind a nőket, mind a férfiakat azonos jogok kell, hogy megillessék minden polgári, politikai, gazdasági, szociális, kulturális jog tekintetében.
- a Tanács 76/207/EGK irányelve a nőkkel és a férfiakkal való egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés és az előmenetel lehetőségei, valamint a munkafeltételek terén történő végrehajtásáról és az azt módosító 2002/73/EK irányelv,
- a Tanács 79/7/EGK irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról,
- a Tanács 86/378/EGK irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben történő megvalósításáról.

A fenti alapvetések megjelenítés a HEP-ban kiemelt jelentőségű felad a felülvizsgálat során.

Az önkormányzat felismerve azt a tényt, hogy mekkora ereje van az esélyegyenlőség megteremtésében, illetve családok működőképességében a nők munkavállalásának, lépéseket tesz ennek érdekében.

Az önkormányzat által ezen területen végzett tevékenységeket meg kívánjuk jeleníteni a felülvizsgált programban.

6. Az idősök helyzete, esélyegyenlősége

A világ eddig példátlan népesség-átalakulást tapasztal: 2050-re a 60 évesnél idősebbek száma 600 millióról 2 milliárdra emelkedik, és várhatóan megkétszereződik arányuk a népességben (10 % -ról 21%-ra nő). A demográfiai átalakulás a társadalmakat fokozott reagálásra kényszeríti. Indokolt tehát, hogy a társadalom naprakészen reagáljon az öregedés következtében kialakuló demográfiai és szociológiai változásokra, valamint a mindenkori kormány és törvényhozás is határozott, előrettekintő jogalkotással alkalmazkodjék az új helyzetekhez.

Napjainkban a környezetünkben élő idősökért felelősséget érzünk, de annyira felgyorsult a világ körülöttünk, és annyira nagy a fiatalok számára a lemaradás – munkanélküliség, elmagányosodás, migráció – veszélye is, hogy szinte mindennapi teherré válik az idősökkel való foglalkozás.

Szeretet és vonzalom az egyik oldalon, míg visszahúzás, a terhek kínzó megélése, tehetetlenség a másik oldalon. A nagycsaládok felbomlásával, a kétkeresős családmodell kialakulásával gyakorlatilag nagyon sok esetben megoldhatatlan feladat az idős ember családon belüli gondozása, ellátása – főleg ha testi, vagy pszichés megbetegedésben is szenved, aminek következtében önellátásra részben vagy egészben képtelenné válik.

Századunk elvi öregtiszteletének ellentmond az a tény is, hogy a rohamléptekkel fejlődő tudomány és technika mellett a megszerzett tapasztalat egyre csökkenő értéket képvisel, hiszen a megtanult, begyakorolt ismeretanyag rövid időn belül elévül, és újabb ismeretek megszerzése válik szükségessé. Ezt azonban az idősödő ember gyakorta már nem képes megszerezni. Ezt a tényt tükrözik azok az álláshirdetések is, melyek 35-45 évben jelölik meg az állás betöltéséhez szükséges felső korhatárt. Megfelelő intézkedések szükségesek, többek között az egészségügy, szociálpolitika, családpolitika, a szociális ellátó rendszerek fejlesztése, reformálása és a források áttekintése, szükség esetén módosítása.

A fenti megállapítások képezik a HEP felülvizsgálata során ezen célcsoport tekintetében követett fő irányelveket.

Szolnok város fontosnak tartja az idős polgárainak megbecsülését és azon fórumok és rendszerek működtetését, melyek az idősök társadalmi megbecsülését hívatottak erősíteni. Ezen törekvések mellett nagy figyelmet fordít az Önkormányzat az idősök ellátását biztosító szociális rendszerek fejlesztésére. Ezen törekvések megjelenítése a HEP-ban a felülvizsgálat részét képezi.

Az idősökkel szembeni diszkrimináció: Az idős korosztály egyre növekvő aránya miatt a velük szembeni diszkrimináció is növekszik.

A hátrányos megkülönböztetés többféle formában nyilvánulhat meg:

- ▶ Nyelvi

- ▶ Lakóhelyi
- ▶ Családon belüli
- ▶ Mediális és gazdasági
- ▶ Munkahelyi

Idősügyi szervezetek Szolnokon:

- ▶ Jelenleg kb. 50 működő közösség, 12 bejegyzett civil szervezet: az elmagányosodástól és a feleslegesség érzésétől védő, aktívabb életre készítető városi közösségek közel 200 személy szólítanak meg.
- ▶ Az Önkormányzat támogatása mellett az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ és a Civil Információs Centrum, a Verseghy Ferenc Könyvtár Közművelési Intézmény és a Szandaszőlősi Művelődési Ház infrastrukturális és szakmai segítséget nyújt az idősügyi szervezeteknek.

Közlekedés:

- ▶ A SZMJV Önkormányzata és a Jászkun Volán Zrt. pályázat keretében jelentős tömegközlekedési fejlesztése: alacsony padozatú, infokommunikációs szempontból is akadálymentesített városi buszok üzemeltetése.
- ▶ Közszolgáltatást nyújtó intézmények akadálymentesítése folyamatos.

JAVASLATOK

- ▶ Az egész életen át tartó tanulás és az önkéntes tevékenység igen fontos motorjai az aktív és egészséges idősödésnek. A munkával töltött életévek számának növelése, az aktív nyugdíjaskor népszerűsítése és az önálló életvitel támogatása érdekében, támogatni kellene a felnőttoktatást és az időskori önkéntes munkát.
- ▶ A településen élő idősök erősen kötődnek a természethez, aktív életformájukat korlátozott fizikai állapot mellett is igyekeznek fenntartani, művelik kertjeiket, gyümölcsösüket. Mind anyagi helyzetükre, mind mindennapi közérzetükre támogatólag hatna, ha az itt megtermelt termékeket lehetőségük lenne kulturált körülmények között árusítani, pl. egy közösségi piacter – szociális blokkal együttesen - kialakításával.
- ▶ Az aktivitást és a függetlenséget megőrző programok, szolgáltatások szervezése
- ▶ Képzések igény szerinti bővítése
- ▶ Rendszeres mozgást biztosító szolgáltatások bővítése
- ▶ Szűrővizsgálatok biztosítása
- ▶ Prevenációs szemlélet erősítése, az egészségtudatos magatartás fejlesztése
- ▶ Idősök személyes környezetének, otthonának védelmét szolgáló intézkedések bővítése

- ▶ Generációs programok szervezése
- ▶ Helyi média bevonásával nyilvánosság eszközeinek bővítése
- ▶ Teljes körű akadálymentesítés
- ▶ Az idős korban jellemző megbetegedések a daganatok, keringési zavarok, szív- és érrendszeri megbetegedések, izületi problémák - mellett pszichés problémák is jelen vannak. Az idős ember egyedül marad, izolálódik, szellemi és fizikai aktivitása hanyatlik, önellátási képessége beszűkül. Ez nagyon sok embernél okoz pszichés megbetegedéseket. Különösen gyakori a depresszió és a demencia kialakulása.
- ▶ Jellemző, hogy a betegségek általában együttesen fordulnak elő, különösen 70 éves kor fölött jellemzőek a súlyos, krónikus megbetegedések és az előrehaladott demencia.

A fenti javaslatok megjelennek a felülvizsgált HEP-ban.

7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

A célcsoportról;

A fogyatékos fogalmára a mai napig sincs átfogó, a világ minden országában elfogadott definíció, meghatározásukat és a társadalomban betöltött szerepüket a nemzetközi jogszabályok és ajánlások, valamint az adott ország jogszabályai együttesen alkotják és alakítják.

A történelem során a fogyatékosokkal élők társadalmi megítélésének két fő modellje alakult ki:

- az orvosi és
- a szociális modell.

Előbbi a fogyatékosokat személyes problémaként ítéli meg, a fogyatékos és a nem fogyatékos emberek közötti határt csak a fizikai különbségekben látja, és a megfelelő orvosi kezelés és rehabilitáció biztosításával enyhíthetőnek ítéli hátrányos helyzetüket.

Ezzel szemben a 20. század második felében elterjedt szociális megközelítés szerint a fogyatékos nem bizonyos képességek hiánya, hanem a fogyatékosokkal élők társadalmi részvételben való akadályozottsága, így nem csupán egyéni, hanem kollektív, társadalmi felelősség. A fogyatékosokkal élők igényét az önálló, független élethez biztosítani kell, szociális ellátások nyújtásával elő kell segíteni teljes körű társadalmi részvételüket, a diszkriminációt és a megfélemlítést pedig meg kell szüntetni (Shakespeare T., 2013; Lisznai S., 2013). A modell elterjedése mellett egyre fontosabb kérdéssé vált a fogyatékosok, mint emberi jogi kérdés, így a fogyatékos személyeket megillető (egyenlő) jogokat és kötelezettségeket törvények és egyezmények biztosítják nemzetközi szinten is.

A fogyatékosokkal kapcsolatos jogszabályok jellemzően két területre fókuszálnak. Egyrészt meghatározzák, hogy kiket tekintenek fogyatékosnak, másrészt a fogyatékosokkal élő személyek jogaira vonatkoznak. A fogyatékosok körének meghatározása szoros kapcsolatban van a szakpolitikai intézkedésekkel, így közvetlen hatása van a fogyatékosok ellátásait, támogatásait, kedvezményeket igénybe vevők körére és ezek finanszírozási hátterére is (Fogyatékosok tudományi

tanulmányok, 2009). A fogalom meghatározások különbözősége nem utolsósorban jelentősen befolyásolja a rendelkezésre álló adatokat is.

A szociális ellátások adatai elérhetők a KSH Tájékoztatási adatbázisban, illetve az éves rendszerességgel megjelenő Szociális statisztikai évkönyvben.

A fogyatékos fogalma napjainkban:

A fogyatékos hosszan tartó fizikai, értelmi, pszichoszociális vagy érzékszervi károsodás, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja egy adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását. A fogyatékos egy változó fogalom, bárki bármikor fogyatékosá válhat. A fogyatékos nem betegség, hanem egy állapot, ami a fogyatékossgal élő személyek és az attitűdbeli, illetve a környezeti akadályok kölcsönhatásának következményéből adódik. Ezen akadályok gátolják a fogyatékos személyt a társadalomban való teljes és hatékony, másokkal azonos eséllyel történő részvételben. (lásd bővebben a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény szövegében: <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=16485>)

Fő típusai:

- Mozgásfogyatékossg
- Látásfogyatékossg: Gyengénlátás, Vakság
- Hallásfogyatékossg: Nagyothallás, Siketség
- Értelmi fogyatékossg
- Autizmus: - *Asperger-szindróma (autizmus spektrum zavarok közé tartozó pszichiátriai kórkép)*

Fogyatékossgai csoportok közé az alábbi típusok kerültek be (ezek a csoportok bizonyos területeken jelennek meg önállóan)

- *Beszéd fogyatékossg: Dadogás, Dizartria, Afázia, Némaság*
- *Siketvakság*
- *Súlyosan-halmazottan fogyatékossg*

Léteznek többszörös fogyatékossgok is. Ekkor egy embernél több fogyatékossgai típus is előfordul. Ilyen például a siketvakság. Mivel ezek az egyszeres típusoktól nagymértékben különböző helyzetet idéznek elő, ezért ezeket külön típusokként kezelik a gyakorlatban.

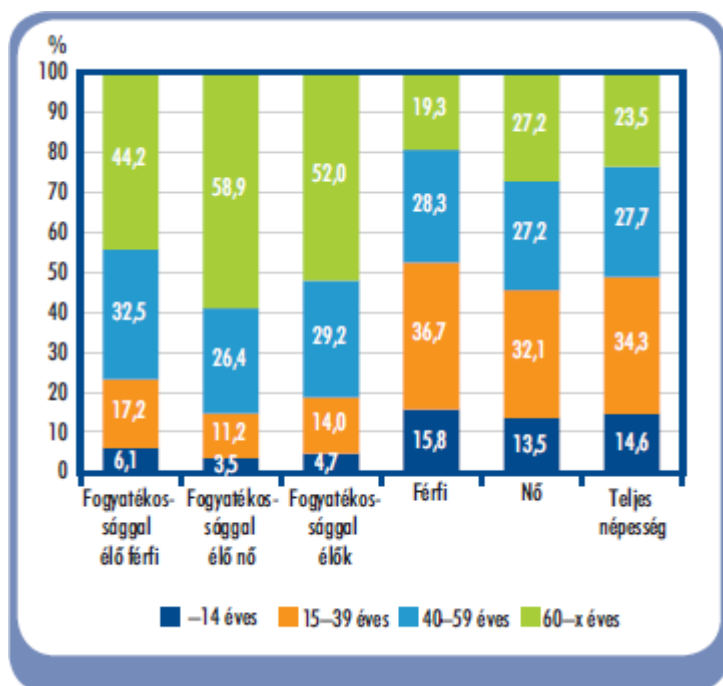
A fogyatékos személy fogalma

“Az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.” (2013. évi LXII. törvény)

Néhány országos adat:

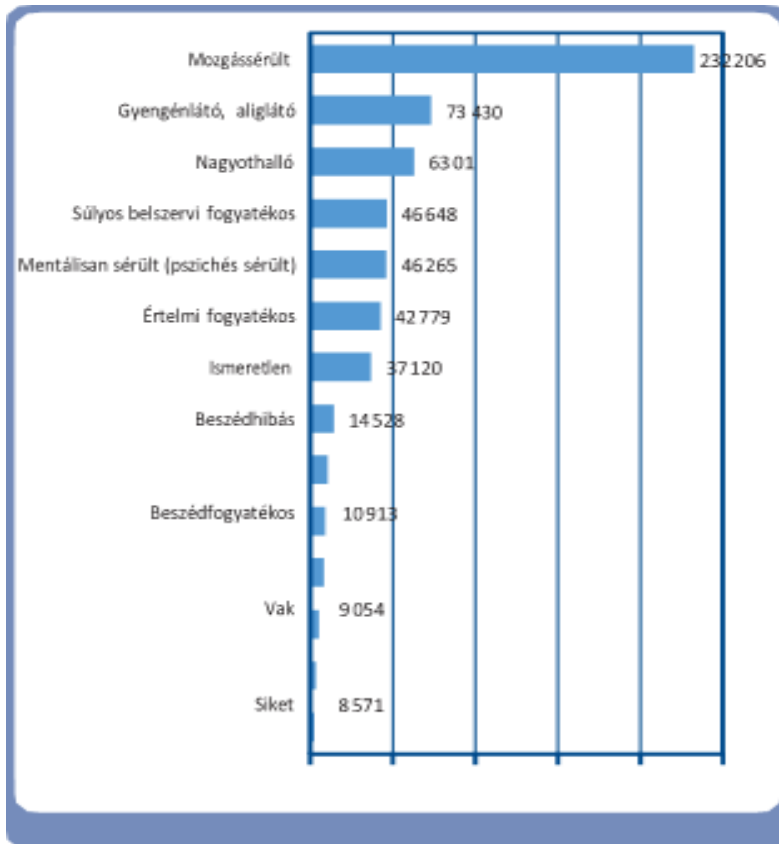
A 2011-es népszámlálás során 490 578 személy, a teljes népesség 4,9 százaléka azonosította magát fogyatékos-sággal élőként. Tartósan betegnek ennél jóval többen tartják magukat: összesen 1 648 413 fő válaszolt igennel erre a kérdésre.

A fogyatékos-sággal élők és a teljes népesség megoszlása korcsoport szerint, 2011 KSH.

A teljes népesség és a fogyatékos-sággal élők kor-struktúrája szignifikánsan eltér egymástól: a fogyatékos-sággal élők körében jóval alacsonyabb a gyermekek aránya, miközben az idősebb korosztály jelentősen magasabb arányban képviselteti magát. Míg a fogyatékos-sággal élők több, mint fele 60 éves vagy idősebb, addig e korosztály teljes népességen belüli aránya 24 százalék.

A fogyatékossgal élők a fogyatékossg típusa szerint, 2011

A leggyakoribb fogyatékossg a mozgássérültség, ezzel jellemezhető a fogyatékossggal élők csaknem fele. A második népiesebb csoportot az idős korban gyakoribb fogyatékossgok: a gyengénlátás, az aliglátás és a nagyothallás alkotja. Előfordulásuk gyakorisága is indokolja a mentálisan sérült- és a súlyos belszervi fogyatékos személyek beemelését illetve önálló fogyatékossgként feltüntetését.

A népszámlálási kérdőív „Miben akadályozza Önt fogyatékossga?” kérdésére a fogyatékossggal élők 72,6 százaléka (356 ezer személy) nevezett meg legalább egy akadályozó tényezőt. 8,4 százalékuk azt közölte, hogy a megnevezett akadályozó tényezők egyike sem nehezíti életét, és 19 százalékuk nem kívánt erre a kérdésre válaszolni. Az akadályozó tényezőt megnevezők leginkább a mindennapi életben és a közlekedésben érzik hátráltatva magukat. Mindkét esetben a válaszadók több mint fele jelölte meg ezeket a kategóriákat. Ezzel szemben a válaszadók viszonylag kis része, mindössze 6 százaléka érzi úgy, hogy fogyatékossga a családi életben akadályozza.

A fentiekben vázolt elemzéssel kiegészül a HEP, mely szükségessé teszi a megfogalmazott, az esélyegyenlőség javítását célzó intézkedések felülvizsgálatát.

8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for profit szereplők társadalmi felelősségvállalása

A HEP megvalósításában résztvevő helyi partnerek zöme nem változott, de néhány esetben szükségessé vált a pontosítás, elsősorban névváltozás illetve a szervezet átalakulása miatt. Néhány területen megjelentek új szervezetek, akik bekapcsolódtak a program megvalósításába.

II. A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

A kitűzött célok és feladatok értékelése megtörtént. Összességében megállapítható, hogy az előzőekben kitűzött célok jelentős része megvalósult, ugyanakkor vannak feladatok melyek újraértékelése szükségessé vált.

A felülvizsgálat keretében a HEP ezen része jelentős átdolgozáson ment át, egyeztetése még folyamatban van.